

Metalar, Kapitalizm ve Bu Sistemin Korkunç Sonuçları: Basit Bir Açıklama

16.06.2021 • Bob Avakian'ın Yazıları • Yeni Komünizm

Editörün Notu: Aşağıdaki yazı Bob Avakian tarafından 24 Mayıs 2021 tarihinde kaleme alınmıştır. Çevirisini okurlarımızın dikkatine sunarız.

Atılımlar [i] ve *Yeni Komünizm* [ii] de dahil olmak üzere pek çok eserimde kapitalist ekonominin (üretim biçimi) temel çelişkilerini ve dünyada hala kapitalist-emperyalist sistemin tahakküm kurmasına bağlı olarak gerçekleşen korkunç sonuçları incelemiştım. Bu yazıda, mevcut üretim biçiminin tabiatında olan (üzerine inşa edilmiş) çelişkiler ilgili kısa ve temel bazı açıklamalara değinmek ve bunların nasıl böylesine korkunç sonuçlara sebebiyet verdiğini inceleyeceğim.

Kapitalizm, *meta* üretimi ve değişiminin genelleştiği bir sistemdir. *Meta, değiştirilmek* (satılmak) için üretilen her şeydir. Bu birisinin kendi şahsi kullanımı için ürettiği (ve başkasıyla değiştirmede) şeylerden farklıdır. Bu şekilde anlaşılırsa meta, bir mal da olabilir (örneğin kıyafet) veya bir hizmet de olabilir (örneğin sağlık). Kapitalizm altında mallar ve hizmetler metadırlar.

Metaların üzerine inşa olduğu temel bir çelişkisi vardır: **kullanım değeri ve mübadele değeri arasındaki çelişki**. *Kullanım değeri*, bir metanın başka bir şeyle değiştirilmesi (satılması) için bu metayı kullanılabilir (ihtiyaç hissettikleri veya arzuladıkları) gören birilerinin (veya belirli bir sayıda insanın) olması gerekliliğine dayanır. *Mübadele değeri* ise her şeyin değerinin, değiş-tokuşu yapılan bir metanın bu metanın üretimi için gerekli olan toplumsal emek-zamanın miktarına dayanır. Bunları anlatabilmek için daha önce şekerleme ve uçak örneğini kullanmıştım. [iii] Bir uçağın, şekerlemeden daha değerli olmasının sebebi -daha fazla mübadele değerine sahip olmasının- temelde bir uçak üretmek için ihtiyacınız olan toplumsal emek-zamanın bir şekerleme üretmekten olduğundan çok daha fazlaya mal olmasıdır.

Bu tarz meseleleri tartışırken daha önce çikolata parçacıklı kurabiye örneğini de kullanmıştım [iv]. Eğer satmak amacıyla çikolata parçacıklı kurabiye yaparsanız, ancak kimse bunu kullanılabılır bulmazsa -insanlar başka bir kurabiyeyi tercih eder veya kimse bu kurabiye istemezse- bu durumda kurabiyelerinizi değiş-tokuş edemezsiniz (satamazsınız). Böylesi bir durumda kurabiyelerin *mübadele değeri* (karşılığında getirisi-para ya da başka bir meta) gerçekleşemez ve kurabiyeler için kullandığınız malzemelere harcadığınız parayı kaybederseniz. Eğer bu süreç böyle devam ederse bir süre sonra ağır bir şekilde borç altına girer ve kurabiye satmaya çalışmaktan vazgeçmek zorunda kalırsınız (bu sektörden çıkış yaparsanız).

Burada *kullanım değeri* ve *mübadele değerinin* işe yaramaz çelişkisini görebiliriz. Bir şeyin değiş-tokuş edilebilmesi için kullanım değerine sahip olması gerekir; ve eğer kullanım değeri yoksa (eğer insanlar bunu kullanılabılır bulmazsa, ya da aynı metanın başka bir versiyonunu bulursa veya daha kullanılabılır bir versiyonunu bulurlarsa) o halde o meta değiş-tokuş edilemez ve o şeyin (metanın) sahibi zarara uğrar.

Yazının en başında da belirtildiği üzere kapitalist sistem meta üretimi ve değişiminin toplumsallaşmasını içerir. Kapitalist toplumda ağırlıklı olarak şeyler değiş-tokuş (satmak) için üretilirler. Ve kapitalizmin bir başka tanımlayıcı özelliği de emek gücüdür (genel olarak çalışma gücü) ve emek gcde bir metadır. Başkaları tarafından işe alınanlar kendilerine ait olan metayı (emek güçlerini, çalışabilme güçlerini) başka bir meta karşılığında değiş-tokuş ederler: para (maaş, cret). Bunu başka temel metaları, örneğin yiyecek, giyecek vb. alabilmek için yaparlar.

Kapitalist gelişimin “sırrı” *emek gücünün* zel bir çeşit meta olmasıdır: Bir işçiye ödenen ücretin değeri (veya maaş) onun kullanımından gelen değerden (işveren-kapitalist tarafından) daha fazla varlık üretebilir. Yani dışarıdan gözüken bunun “eşit bir takas” -yaptığın işe karşılık ücret veya maaş- olmasının aksine bu eşitsiz bir takastır. Işe alınan kişi sadece ücretlerine (maaşlarına) denk gelen süre boyunca değer üretmez bunun üzerine ekstra saatler boyunca değer üretmeleri gerekir bu *artı-değerdir*; *artı-değer* işveren, kapitalist tarafına akümüle olur. Bunu yapmak istemeyenler ise işten çıkartılır ya da hiçbir zaman işe alınmazlar.

Bu kapitalist karın kaynağıdır ve kapitalizmin temel sömürücü ilişkilerini temsil eder. Bu sistem altında milyarlarca insan bu sayıya kıyasla çok ufak sayıda kapitalist tarafından işe alınır. Sermayenin şirketleri ve büyük kuruluşları ekonomiyi domine ederek her yıl devasa rakamlarda karı kendi taraflarına akümüle ederler. Ve bu sömürü kapitalizmin temel çelişkisinin bir parçasıdır **-üretimin inanılmaz toplumsallaşmış bir şekilde yapılması**, genellikle binlerce insanın farklı işyerlerinde, satılması için metalar üretmesi (bu ister yiyecek olsun ister giyecek, ayakkabı, araba, futbol topu ya da başka bir ürün olsun) ve bu süreç içerisinde milyonlarca ve nihai olarak milyarlarca insanın yer aldığı üretim sürecinin bir parçasıdır, bu sırada üretilen ürünlerin emeği (metaları) **şahsi temellüke dayanır** ve bu metaları üretmek için emek harcamayarak başkalarını bunu yapmaları için işe alan kapitalistler tarafından satılır.

Kapitalistler (burjuvazi) ve sömürdükleri (proletarya) arasındaki ilişki kapitalizmin itici güçlerinden bir tanesidir. Bir diğer itici güç ise, ki bu daha belirleyicidir; bu sistemin **anarşisidir**. Şimdi bu kullanım değeri ve mübadele değeri arasındaki temel çelişkiye gidiyor. Üretimini yaptıkları ürünün satışı amacıyla, kapitalistler emek gücü almak için (insanları ücret veya maaş karşılığı işe almak) olduğu kadar hammaddeler, makineler ve diğer *üretim araçları* için para harcamalıdırlar (yatırım). “Pazar araştırmalarına” ve yatırımlarına “karlı bir dönüş” için diğer hesaplama araçlarına rağmen bu *kapitalistler diğer kapitalistlerle rekabet içerisinde* ve karlı bir dönüş alıp almayacaklarının hatta yatırımlarını tazmin edip edemeyeceklerinin bile garantisi yoktur. Bu reklamcılıkta “tüketicileri” kendi ürünlerinin en kullanılabilir olduğu yönündeki ikna etmeye harcanan devasa meblağlarında sebebidir. Ve eğer ürünlerini almaları için yeterince “tüketiciyi” ikna edemezlerse, bu durumda ürünlerinde şekillenmiş *mübadele değerini* gerçekleştiremeyeceklerdir ve “karlı bir dönüş” noktasında başarısız olacakları gibi, belki de “masraflarını ancak karşılayacaklar” ve bu durum devam ederse diğer kapitalistlere yenilecekler ve son tahlilde “batacaklardır”. Bu durum kapitalistlerin devamlı olarak insanları daha ağır bir şekilde sömürmeye çalışmasının- çocuklarda dahil olmak üzere ter atölyelerinde Üçüncü Dünya’da (Latin Amerika, Afrika, Ortadoğu ve Asya) madenlerde düşük ücretlerle kimi zaman açlık sınırında çalıştırmalarının itici gücüdür.

Kapitalistler arasındaki rekabet ve bunun anarşisi şimdilerde muazzam bir ölçekte gerçekleşiyor -üretim ve değiş-tokuşun küresel ölçekli olması kapitalistlerin devamlı olarak daha ucuz “girdi”

kaynakları (hammadeler kadar daha ucuza sömürülecek insanlar) aramaya itmesi noktasında bunun insanlara ve doğaya verdiği zarar fark etmiyor- bu sürecin yıkımının muazzam seviyelerde ve devamlı genişleyen bir ölçekte olmasına neden oluyor. Ve Raymond Lotta'nın çok önemli bir makalede açıkladığı üzere:

“Yükselen küreselleşen emperyalizmin üretimi, endüstriyel üretimin nitel olarak daha büyük payını oluşturan emperyalist kapitalin kar üretici ihtiyaçlarına göre dünyanın daha geniş kısımlarında, “evin” (iç pazar) dışında yürüttüğü emperyalist ekonomiler dayanır-buna rağmen ulusal iç pazar ekonomisi hala tekil en büyük pazardır ve Amerika, Japonya, Almanya, Rusya vb. gibi ülkelerde ulusal-emperyalist kapitalin üssüdür. Yükselen küreselleşme, kapitalist emperyalist sistemin ve rakip emperyalist ülkelerin büyü ya da öl mantığının bir ifadesidir. Emperyalist küreselleşme üretim kapasitesinin büyümesi (fabrikalar ve malzemeler) ve buna bağlı olarak ulaşımın, enerji üretiminin ve iletişimin Üçüncü Dünya ülkelerinde gelişmesi anlamına gelir. Üretim faaliyetlerinin dünya çapında emperyalizmin tahakkümü altında entegrasyonu anlamına gelir.” [v]

Bunun karşılığında kapitalist-emperyalist sistemin belirleyici çelişkisi, emperyalist güçler arası rekabet de dahil olmak üzere tekrar eden savaflara neden olur. Buna emperyalistler tarafından gerçekleştirilen ve Üçüncü Dünyayı tabi kılmak böylece kritik hammadde kaynaklarını kontrol etmek, daha fazla insanı sömürebilmek, dünyanın stratejik noktalarını tahakküm altına alabilmek ve bir bütün olarak dünyada baskın bir pozisyona gelebilmek için yürütülen savaflarda dahildir (Örneğin Amerika'nın Irak'a karşı savaşı). Bununla beraber rakip emperyalist güçlerin daha güçsüz ülkeleri desteklediği “vekalet savaşları” da vardır. Ve rakip emperyalist güçler arasındaki bir savaşla bunun olasılığı, içerdiği bütün yıkım ve insanlığın varoluşunun tehdit altında olmasıyla beraber söz konusu olmaktan çıkamaz.

Bütün karmaşıklığı ile beraber bütün bunlar son tahlilde metaların içerisindeki temel çelişkide - kullanım değeri ve mübadele değeri arasındaki çelişkide- yatar. Ve bu ifadesini kapitalist üretim biçimleri ile insanlık ve insanlığın geleceği açısından korkunç sonuçlara neden olarak bulur. Her şeyin birbirine bağlandığı ve içerisinde çıktığı temel çelişki budur. Bunu bitirebilecek olan, üretim araçlarının özel mülkiyetini ve üretimin ürünlerinin şahsi temellükünü sonlandırarak,

bunun yerine toplumsallaşmış ve planlı bir şekilde kitlelerin ihtiyaçlarına ve nihai olarak bütün insanlığa temelinde üretecek toplumunun üretici güçlerini hizaya dizecek ve bu üretimin insanlara mübadele değeri değil ihtiyaçları temelinde dağıtacak olan da komünist bir dünyayı hedefleyen sosyalist bir devrimdir.

Bu, insanlık tarihinde yepyeni bir çağı, insanlar arasında yeni ilişkileri, rekabeti değil dayanışmaya dayanan ilişkileri ve bunlara tekabül eden fikirleri ve değerleri mümkün kılacak, onlara gerekli maddi temeli sağlayacaktır.

[i] *Atılımlar: Marx'ın Tarihsel Atılımı ve Yeni Komünizm ile Daha İleri Bir Atılım* e-kitap için:

<http://yenikomunizm.com/e-kitaplar/>

[ii] *Yeni Komünizm: Radikal Olarak Farklı Bir Dünya ve Kurtuluşa Giden Yolda Gerçek Bir Devrim için Bilim, Strateji ve Önderlik*

[iii] *Devrim Yapmak ve İnsanlığı Kurtarmak* içerisinde I. Bölüm: “Bir Bilim Olarak Marksizm- Karl Popper’i Yadsımak”

[iv] Bu örnek ilk kez 2003 yılında *Devrim: Neden Gereklidir, Neden Mümkündür ve Neyin Nesidir?* konuşmasında kullanılmıştır.

[v] 1970’lerden Bugüne ABD’de Asalaklık ve Sınıfsal-Toplumsal Yeniden Düzenleme